

20.5.2021

Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnan lausunto hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä 74/2021 vp avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnalta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä 74/2021 vp. Tiedonhallintalautakunta kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

1. Tiedonhallintalain muutos

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi tiedonhallintalautakunnalle sen olemassa olevaan arviointitehtävään liittyvä uusi arviointikohte. Uusia arviointikohteita olisivat tiheästi päivittyvien tietojen saatavuus sekä arvokkaiden tietoaineistojen saatavuus.

Tiedonhallintalautakunnalle säädetty arviointitehtävä on valvonnallinen, jossa selvitetään, noudattavatko valtion virastot ja laitokset sekä kunnat ja kuntayhtymät sekä näissä toimivat viranomaiset tiedonhallintalaissa säädettyjä säännöksiä. Tiedonhallintalautakunnan valvontatehtävä ei ole siis yleinen, joten se ulkopuolelle rajautuvat muun muassa itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut, joihin muuten ehdotettavat velvollisuudet kohdistuvat.

Tiedonhallintalautakunta on käsitellyt hallituksen esityksen luonnosta kokouksessaan 11.3.2021 ja puolsi arviointitehtävään liittyvää muutosta. Tiedonhallintalautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että arviointitehtävään liittyvä muutos sisältyy tiedonhallintalain 10.1 §:n 1 kohdassa olevaan tehtävänsäännökseen. Varsinaiset arviointitehtävään liittyvät toimivaltasäännökset on kuitenkin säädetty tiedonhallintalain 11 §:ssä. Toimivaltasäännöksiin sisältyy tiedonhallintalautakunnalle oikeus saada selvityksiä ja asiakirjoja maksutta asetettuun määräaikaan mennessä valvontakohteina olevilta viranomaisilta. Mainitussa säännöksessä on lueteltu ne selvitykset ja asiakirjat, joihin tiedonsaantioikeudet ulottuvat salassapitosäännösten estämättä. Tiedonhallintalautakunta pitää tarpeellisena, että tiedonsaantioikeuksia koskevaan säännökseen tehtäisiin selkeyttävä lisäys tiedonsaannin varmistamiseksi maksutta asetetussa määräajassa seuraavasti:

11.2 §:n muutos: Tiedonhallintalautakunnalla on oikeus saada arviointitehtävän toteuttamiseksi arvioinnin kohteena olevilta viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä maksutta arviointitehtävän hoitamiseksi välttämättömät selvitykset sekä tarpeelliset tiedot tiedonhallintamallista, tiedonhallinnan muutosten arvioinnista, **24 a ja 24 b §:ssä tarkoitettujen tietojen saatavuuden toteuttamisesta**, 28 §:ssä tarkoitetusta kuvauksesta, käytettävistä asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan menettelyistä, asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamista koskevasta teknologiasta, katseluyhteyksien toteutuksesta ja teknisten rajapintojen kuvauksista, teknisten rajapintojen käytöstä ja hallin-

noinnista sekä rajapintojen käytön menettelyistä lukuun ottamatta turvallisuusluokiteltavia asiakirjoja. Viranomaisen on toimitettava pyydetty tiedot asetettuun määräaikaan mennessä tiedonhallintalautakunnalle.

Tiedonhallintalautakunta painottaa, että se hoitaa arviointitehtävänsä arviointisuunnitelman perusteella, jolloin nyt ehdotettavien 24 a ja 24 b §:n noudattamisen arviointia tehdään arviointisuunnitelman mukaisesti käytettävissä olevilla resursseilla.

2. Tiedonhallintalain soveltaminen tutkimusaineistoihin

Hallituksen esityksen 4. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi eräiden tutkimusaineistojen uudelleen käytöstä. Ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin tutkimusaineistoon, joka on julkisesti rahoitettua ja jonka tutkijat, tutkimusta harjoittavat organisaatiot tai tutkimusta rahoittavat organisaatiot ovat asettaneet julkisesti saataville tietovaraston kautta. Ehdotetun soveltamisalan mukaan tutkimusaineistoihin sovellettaisiin 4. lakiehdotuksen sijaan julkisuuslakia ja tiedonhallintalakia, jos tutkimusaineisto koostuu viranomaisen asiakirjoista.

Tiedonhallintalautakunta kiinnittää huomiota siihen, että yliopistojen ja ammatikorkeakoulujen sekä valtion tutkimuslaitosten mahdollisesti ylläpitämien tietovarastojen osalta voi muodostua tilanne, jossa epäselväksi jää, ovatko tutkimusaineistot mainittujen organisaatioiden hallussa siten, että ne kuuluvat julkisuuslain ja tiedonhallintalain soveltamisalan piiriin 4. lakiehdotuksen sijaan. Jos tutkimusaineistot on toimitettu esimerkiksi yliopistojen tehtäviin tai toimialaan kuuluvassa asiassa, julkisuuslaki ja tiedonhallintalaki tulee sovellettavaksi näihin tutkimusaineistoihin.